

Zápis

z obhajoby disertační práce pana **Mgr. Petra Hrachovce**

konané dne **24.6.2014**

téma práce: „**Die Zittauer und ihre Kirchen (ca. 1300-1600)**“ / „**Žitavští a jejich kostely (cca. 1300-1600)**“

přítomní:

prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc., předseda komise

prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc., školitelka

doc. PhDr. Martin Holý, Ph.D., oponent

PhDr. Blanka Zilynská, Ph.D.

Předseda komise, profesor J. Žemlička, zahájil obhajobu a představil přítomným kandidáta. Školitelka, profesorka L. Bobková, představila doktoranda a seznámila komisi s uchazečem a jeho prací.

Petr Hrachovec obhajuje svoji disertační práci v 8. ročníku studia. Během svého doktorského studia byl několikrát na stáži v Německu, mj. v Drážďanech, což souvisí s tématem práce. Disertační práce je zajímavá z hlediska českých dějin mj. proto, že se zabývá církevní historií města Žitava, které bylo sice německy jazyčné, ale náleželo do vlastního Českého království. Žitava se pak přiklání k Horní Lužici a v době husitství tak zůstala katolická; později je zde zajímavý rychlý nástup (německé) reformace. Petr Hrachovec při svém bádání prošel úctyhodné množství materiálů, především netištěných. Bylo obtížné tyto prameny nejen přečíst, ale také dohledat, často jsou roztroušeně uloženy a někdy jde téměř o detektivní práci je nalézt.

Kandidát, Petr Hrachovec, seznámil přítomné se svou disertační prací. Sdělil zejména:

Cílem práce bylo představení církevního života jednoho města v pozdním středověku a raném novověku. Pramenem byly v celistvosti dochované farní a nadační archivy, kroniky, městská korespondence Lužice, administrátorská akta nebo reformační korespondence s Curychem. Práce se zabývá sakrální topografií Žitavy; nadacemi, velkými/rámcovými (kláštery, špitály) i malými (mše, almužny apod.); transformací středověkých liturgických nadací v nadace sociální v době německé reformace; kostelními zádušími a farnostmi, fabrikami při stavbách církevních budov; kulturními projevy zbožnosti.

Poté oponenti přednesli závěry svých posudků (doc. Martin Holý a prof. Müller, Drážďany)

***Doc. Martin Holý** oceňuje, jak P. Hrachovec dokázal uchopit téma. Práce není jen o církevních dějinách, zachycuje také širší souvislosti. Kandidát má široký chronologický záběr a velký rozsah práce, jeho práce byla ztížena také tím, že práci předkládá v německém jazyce. Co se metodologie týče, používá klasických metod (komparace, příkladové studie, historická sémantika, topografie). Kandidát vychází především z německé historiografie; pro další zpracování by bylo dobré zohlednit i anglosaskou literaturu. V heuristice oceňuje především mimořádně náročné studium pramenů a objevení řady dosud neznámých pramenů pro město Žitava. Struktura práce je logická; pro publikaci by oponent vzhledem k velkému rozsahu práce doporučil zjednodušení struktury pro větší přehlednost. Doc. Holý oceňuje obzvláště velké spektrum nadací, které kandidát pojednal (nejen striktně církevní, ale směřující i*

k institucím sociálního typu). Nejvíce oponent cení druhou část, kontinuita a diskontinuita v době reformační; zájem o specifčnost vývoje.

Práce se nečte úplně snadno, je nabitá faktografií. Rozsáhlé jsou přílohy tabelární (200 str.) Co se jazyka týče, pro publikaci oponent doporučuje jazykovou redakci rodilým mluvčím. Věcná pochybení nebo nepodložené závěry práce neobsahuje. Doc. Holý práci celkově oceňuje a plně ji doporučuje k obhajobě.

Profesor Müller se bohužel obhajoby nemohl osobně zúčastnit. Jeho posudek představila dr. Zilynská. Profesor Müller kromě volby a zpracování tématu především ocenil „sehr gute Literatur und Quellenkenntnisse.“

Kandidát, Petr Hrachovec, odpovídá na posudky oponentů.

Především se vyjadřuje k absenci citací anglosaské a francouzské literatury – bohužel kvůli velkému záběru své práce nezvládl dočíst a zpracovat. Počítá s jejich využitím při další práci na tématu.

K chybějícím pramenům – především rodinné archivy – zdůrazňuje jejich roztržité uchování a obtížnost se k nim dostat (jsou uloženy např. nezkatalogizované na půdách kostelů).

Zjednodušení struktury práce bere jako naprosto oprávněnou námitku, bude se snažit vylepšit, uvědomuje si problém čtivosti.

Problém tabulek – kandidát si je vědom toho, že jsou značně rozsáhlé, ale chtěl zachytit výsledky kvantitativně. Bude-li se vydávat, rád by tabulky zpřístupnil na CD.

Diskuse:

Diskuse se soustředila především na reformační období a transformaci katolických nadací v této době. Dotkla se kostelů, jejich vybavení, svátků, nadací, klášterů (reformační kláštery, mužské i ženské, fungovaly např. v oblasti Quedlinburgu). Často je těžké srovnání, a to pro nedostatek pramenů nebo absenci zpracování problematiky pro danou oblast.

Doc. Martin Holý:

Můžeme obecně říci, že změna mentality (myšlen je přechod z katolictví na luteránství) není lehká a okamžitá.

Petr Hrachovec:

Souhlasí a připomíná pro svou oblast a období, jemuž se věnuje, návrat některých tradic. Zmiňuje např. mariánský oltář.

Dr. Blanka Zilynská:

Máme svoje představy o luteránství, které nemusí nutně odpovídat pravdě pro danou dobu.

Prof. Lenka Bobková:

V našich kruzích se spíše přikláníme k více kalvínskému vnímání luteránství (včetně nezdobených kostelů), které ale není pro tuto dobu opodstatněné.

Petr Hrachovec:

Připomíná, že prostor kostela měl vždy sloužit především k Boží slávě, proto i v luteránských oblastech má poměrně bohatou výzdobu, a to až do období pietismu v 18. století.

Prof. Josef Žemlička, doc. Martin Holý:

Vyjadřují se k disertační práci Petra Hrachovce jako celku. Co se týče části zaměřené na žitavskou kostelní fabriku, je to v podstatě zpracovaný pramen, edice. Navrhují pro další zpracování výběr jednoho ukázkového roku.

Petr Hrachovec:

Takový výběr by byl těžký; každý rok na stavbě je specifický.

Další část diskuse se týkala pohřbů, pohřebního zvonění a kázání.

Petr Hrachovec:

V Žitavě se pohřebních kázání dochovala celá řada (od 16. století). Tiskla je místní tiskárna, proto je jich větší množství než je pro danou dobu běžné.

Doc. Martin Holý:

Pohřební kázání jsou pro luteránské oblasti typické až od druhé poloviny 16. století.

Dr. Blanka Zilyská:

Poznamenává k přechodu z katolických na luteránské tradice: do 18. století luteránský kněz sloužil mši v dalmatice, pluvíálu apod. stejně jako jeho katolický protějšek. Šlo spíše o strukturální změny.

Diskuse dále pokračovala na téma ofert, peněžních darů v kostelech při svátcích a bohoslužbách.

Petr Hrachovec:

Nelze prokázat, zda výše ofert souvisí s oblíbeností svátků. O svátcích spjatých s farností, např. svátku patrona kostela, se obecně sice vybralo více, ale maximálně šlo o částku dvakrát vyšší než běžně. Obecně se mnohem více vybralo během běžných nedělí. Připomíná k tomuto kanonickým právem nařízenou povinnou účast na nedělní mši.

Připomíná také funkci fabriky jako poskytovatele kreditů, obecní pokladnu.

Dále vzpomíná, že záduší zůstala i v pozdější době autonomními institucemi. V tomto se Žitava více podobá spíše severnímu Německu.

Prof. Josef Žemlička:

Je překvapující, že na malém prostoru Žitavy a okolí vzniklo tak velké množství nadací. Pokládá otázku, zda jsou známé také krachy nadací.

Petr Hrachovec:

Ano, máme dochované dva předhusitské urbáře, v době husitství válek dochází k přerušení nadací. Opisy urbářů z pozdější doby byly pořizovány jako důkaz starobylosti institucí.

Prof. Lenka Bobková:

Doplňuje, že v Národním archivu jsou dochovány prameny k žitavským johanitům. Chybí ovšem jejich zhodnocení. Příkladně do konce středověku se oblast bere jako součást Čech.

Petr Hrachovec:

Připomíná, že území zůstalo pod českou církevní správou až do doby císaře Josefa II. a jeho reform.

Prof. Josef Žemlička:

Poznamenává, že (nejen) Žitavští nemohli zcela změnit ze dne na den situaci (v době nástupu reformace), řemeslníci nemohli zůstat bez zakázek.

Doc. Martin Holý:

Ptá se, zda neměl Petr Hrachovec na počátku zájem na jiném vymezení pojmu nadace. Německá definice „Stiftung“ Michaela Borgolteho je širší než naše církevní nadace.

Petr Hrachovec

Obhajuje svůj přístup, korespondující se záběrem jeho disertační práce.

Prof. Josef Žemlička:

Uzavírá diskusi.

Vyhlášení výsledků tajného hlasování:

Z 9 členů komise byli přítomni 4. Kladných hlasů pro udělení doktorského titulu: 4 (všichni přítomní). Komise navrhl udělit titul doktor (Ph.D.).

Zapsal:

Ivana Herglová

Podpis předsedy komise:

